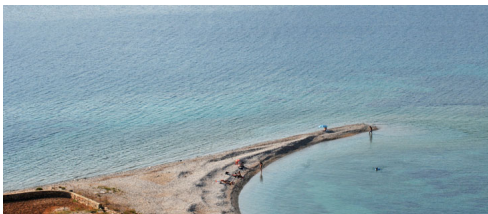

«Έκανα το πρώτο μου ταξίδι στην Ελλάδα στα 1947, και το τελευταίο μου το φθινόπωρο του 1966». Αυτή είναι η πρώτη αράδα από το βιβλίο «Το Ελληνικό καλοκαίρι» ή «*L' Ete Grec*» στην μητρική γλώσσα του Jacques Lacarriere, συνεπή μελετητή της Ελλάδας και μάλλον περισσότερο Έλληνα παρά φιλέλληνα. Από ένα κείμενο, ποταμό λεπτής ευαισθησίας, διεισδυτικής παρατηρητικότητας και εκλεπτυσμένου λόγου, που γεννήθηκε σε μια εποχή από την οποία προβάλλονται ολίγιστα και δυσδιάκριτα σημάδια στην τρέχουσα περίοδο, λίγες παράγραφοι μας οδηγούν σε πολύ ασφαλή και στέρεα συμπεράσματα για το τουριστικό μοντέλο που ακολουθήθηκε.

Αν αυτό ακούγεται ως κριτικός λόγος, ενώ δεν είναι τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από την πραγματικότητα που ολοένα και πιο πολλοί αντιλαμβάνονται, θα πρέπει ταυτόχρονα να συνειδητοποιήσουμε ότι πολύ δύσκολα θα μπορούσε να ακολουθηθεί ένα άλλο μοτίβο. Βαδίσουμε πάνω στο σύνηθες. Του πιο προσοδοφόρου, πιο γρήγορου, πιο εύκολου.

«Όλα είναι – και σ' αυτό που δοκιμάζεις συνειδητά και σ' αυτό που νιώθεις ασύνειδα – φτιαγμένα, σε ανθρώπινη κλίμακα. Με το ανθρώπινη εννοώ μια συγκεκριμένη αναλογία ανάμεσα στη διάσταση του ανθρώπου και τη διάσταση των πραγμάτων, συμπεριλαμβανομένου και του τοπίου. Αυτή η αναλογία γίνεται αισθητή ιδίως στα μικρά νησιά, εκείνα που θα μπορούσαν να περπατηθούν μέσα σε μια μέρα όπως η Πάτμος, τα αρά, η Φολέγανδρος, η Σίκινος, οι Λειψοί – και που μόλις γεμίζουν από κόσμο αυτό το συναίσθημα χάνεται. Θα έφταναν, σε αυτά τα νησιά, μερικές δεκάδες περισσότεροι ή λιγότεροι άνθρωποι για να χαθεί απότομα αυτή η εύθραυστη ισορροπία ανάμεσα στον χτισμένο και στον άχτιστο χώρο τον κόσμο των ανθρώπων και τον κόσμο της φύσης, Αμφίβολη η ισορροπία που ακριβώς εξηγεί την μοίρα αυτών των νησιών, που το ένα μετά το άλλο ερημώνονται, αργοπεθαίνουν ή πνίγονται από τον τουρισμό».

Το εντυπωσιακό είναι ότι ο J.L. σημειώνει αυτές της παρατηρήσεις εξήντα και περισσότερα

χρόνια νωρίτερα. Ακολουθώντας αναλύει την απώλεια της ισορροπίας από τη μετανάστευση και την εγκατάλειψη των τόπων στους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τα παιδιά, καθώς οι νέοι άνδρες εργάζονται από ανάγκη πολύ μακριά, πολλοί ακόμα και σε άλλη ήπειρο. Στη συνέχεια, διαλέγοντας προσεκτικά τις αιχμηρές του λέξεις παρατηρεί για τον επελαύνοντα Τουρισμό:

«...όταν πλημμυρίζουν από υπερβολικό κόσμο, όπως γίνεται εδώ και μερικά χρόνια με την τουριστική εισβολή, και πάλι χάνουν αυτή την ισορροπία κι αυτό το δικό τους το χαρακτήρα για να γίνουν απλές παραθεριστικές αποικίες».

Θα τελειώσει το συγκεκριμένο κεφάλαιο με ένα τρόπο ποιητικό για *«την αταξία της θάλασσας σε αυτή την φαινομενική αταξία των σπιτιών, των άσπρων σαν πετρωμένα κύματα*», αλλά αναφέροντας και το Αριστοτέλειο το στήριγμα του, από το σύγγραμα «Περί Αέρος, Τόπων και Υδάτων», όπου για πρώτη φορά τίθεται το θέμα της «πολιτικής περιβάλλοντος», έτσι σαν πρωτόλειο οικολογικό κίνημα, πριν καν υπάρξει η ανάγκη του.

Μιλώντας για ισορροπία, για κλίμακα και μέτρο αξίζει η προσοχή στη δεύτερη παράγραφο για την Πάτμο όπου αφού την περιγράφει ως: *«τόπος ονειρεμένος για να ξεχάσεις το τέλος του κόσμου*», συμπληρώνει: *«1956 ή 1957. Καμιά σημείωση. Που θα πει μηδέν ημερολόγιο. Πέρασα τρεις μέρες εκεί, μετά την Κρήτη κάνοντας όνειρα για τον Ίκαρο και μαζεύοντας βότσαλα σε μια μακρινή παραλία».*

Προφανώς πρόκειται για την παραλία της Λάμπης, όπου τότε και αρκετά χρόνια αργότερα το να αφαιρέσουν λίγα βότσαλα οι ελάχιστοι επισκέπτες δεν αποτελούσε απειλή για την ισορροπία, αλλά δεκαετίες αργότερα το μεγάλο πλήθος που συνέλεγε ολοένα και περισσότερα βότσαλα για να στολίσει το σαλόνι του στην Αθήνα, ή σε κάποια νεφροσκεπή Ευρωπαϊκή πόλη, έτσι σαν ένα είδος θηράματος και υπόμνηση θερινών εξορμήσεων απειλεί τη φυσική ομορφιά και ισορροπία. Σε ένα απαισιόδοξο σενάριο μαύρης κωμωδίας η τελευταία πέτρα από την Λάμπη ίσως δημοπρατηθεί στο Southbys, λίγο οικονομικότερα από κάποιο σεληνιακό πέτρωμα, απομεινάρι άλλων εξορμήσεων.

Γράφε για την Αλόνησο: *«Οι τουρίστες είναι μάλλον σπάνιοι εδώ. αυτό το νησί δεν προσφέρει τίποτα απ' αυτά που αναζητάει ο άνθρωπος που ταξιδεύει. Δεν έχει αρχαιότητες, δεν έχει ούτε ηλεκτρικό, ούτε κέντρα διασκέδασης».*

Ο Q.L. δεν έκανε μια χαμηλή πτήση πάνω από την Ελλάδα εκείνης της εποχής, συνθέτοντας επιπόλαια συμπεράσματα τυλίγοντάς τα με πομπώδη γλωσσικά περιτυλίγματα. Δεν είναι τουρίστας, ούτε ταξιδιώτης, αλλά ένας σοβαρός μελετητής που οργώνει την τότε Ελλάδα και το μόνο του αμάρτημα είναι ότι αδυνατεί να κρύψει τον έρωτά του για αυτόν τον τόπο. Όχι μόνο για το θαυμαστό παρελθόν και την βαριά Ιστορία αλλά το δύσκολο παρόν, τον επίπονο καθημερινό μόχθο του φτωχού Έλληνα και την σαρωτική μετάλλαξη που βλέπει να έρχεται.

Έτσι καθώς βρίσκεται βροχερό πρωί Οκτωβρίου σε καφενέ στη Θήβα, παρατηρεί, σημειώνει και συνθέτει ένα κείμενο όπου περιλαμβάνει: *«Κάστρα αεργίας όπου ξεχνάς την φτώχεια και την απραξία»,* συνεχίζει για την *«κακή επίδραση της Δύσης μαζί καταραμένης και επιθυμητής»* καθώς και για την *«διαφθορά της ιντελιγκέντσας της αθηναϊκής μπουρζουαζίας».*

Περιδιαβαίνει μια Ελλάδα όπου, στο καφενείο στο Πυργί της Χίου, το ούζο, η ρακή, ο καφές, η πορτοκαλάδα, η βανίλια, η γκαζόζα κοστίζουν μια δραχμή. Περιπλανιέται σε έναν τόπο που δεν υπάρχει πια. Στολίζει το πόνημά του με μια σειρά μαυρόασπρες εικόνες, μοναδικής ομορφιάς που τώρα πια έχουν σκεπαστεί από λαμπερές αφίσες για studio, rooms to let, φωτογραφίες πιάτων για gyros και απατηλές απόψεις εκσυγχρονισμού και αναπτύξεως.

Εκείνος ο τόπος που έζησε τον ωθεί στον ακόλουθο, τόσο προφητικό, επίλογο:

«Αυτό που τόσο επίμονα έμεινε μέσα μου από την Ελλάδα είναι πρώτ' απ' όλα αυτός ο ίλιγγος της ελληνικής μνήμης, ένα συναίσθημα σαν να εξερεύνησα μια ημι-καταποντισμένη ήπειρο και να 'νιωσα, να δέχτηκα, την πεισματική επιβίωση της πάνω στα χείλια του ελληνικού λαού. Μόνο αυτό θα εξακολουθήσει να ζεί όταν όλα τα άλλα θα έχουν αλλάξει και η Ελλάδα, για την αγαλλίαση μερικών, για τον καημό των άλλων, θα έχει καταστεί αυτό που λέμε μια σύγχρονη χώρα».

Μετά από εξήντα χρόνια, ας προστεθεί στον επίλογό του μια ...άρρητη λέξη: «... σύγχρονη, χρεοκοπημένη, χώρα»

και μια αμφιβολία στο κατά πόσο η γλώσσα «

θα εξακολουθήσει να ζει όταν όλα τα άλλα θα έχουν αλλάξει»

.

Στο δε δίπολο, πού

ανήκει

ο καθένας, δηλαδή, σε εκείνους που νιώθουν αγαλλίαση ή

στους

άλλους που νιώθουν καημό, έχει περίπου να κάνει με το φαινόμενο του κολυμβητή -

σερβιτόρου στη Ρόδο, όπου αν το φιλοδώρημα ήταν αρκετό «δεν πειράζει», όπως και στα

αναρίθμητα άλλα παρόμοια περιστατικά, όπου κάτω από τον καυτό θερινό ήλιο και τις

νότες μιας θορυβώδους τάχα μουσικής γλιστρούν εύκολα από την αντίληψη και τη

συνείδηση

τουριστών και ιθαγενών.

Ειδικά αν «τα τυχερά είναι καλά», επιβεβαιώνοντας πανηγυρικά την τόσο πρώιμη άποψη του Jacques Lacarriere περί τουριστικής αποικίας.

